

13-15 Nisan 1994 tarihlerinde Mersin Üniversitesi 'nde yapılan Enerji ve Çevre Sempozyumu sonucunda katılanların onayı ile yayınlanan

ENERJİ VE ÇEVRE MERSİN MEMORANDUMU (E-Ç-MEMO)

1) Ekonomik gelişmenin kesintisiz sürdürülebilmesi için enerji talebinin "sürdürülebilir gelişme " ilkesine bağlı biçimde karşılanması gerekir.

2) Enerji yatırımları için teknoloji seçilirken çevre ilişkisi ve ekolojik denge faktörleri göz ardı edilmemelidir. Çağdaş teknolojiye öncelik tanınmalıdır.

3) Enerji hammaddelerinin çıkarılmasında doğal kaynaklardan yapılan enerji çevriminde birincil ve ikincil olmak üzere enerji üretiminin her kademesinde, enerjinin taşınması depolanması ve tüketilmesi aşamalarında çevreye en az zarar verecek, ekolojik dengelyi bozmayacak ve rantabl olacak, olgunlaşmış enerji teknolojilerinin kullanımına özen gösterilmelidir. Tüm enerji tesisleri için çevre-etki değerlendirmesi yapılmalıdır.

4) Dünyanın global çevre sorunu atmosferdeki karbon dioksit konsantrasyonunun artmasıdır. Hiçbir ülke kendisini bu sorundan soyutlayamaz. Artan karbondioksit konsantrasyonu asit yağmurlarına neden olmanın ötesinde, dünyanın global ısınma sürecini başlatmıştır. Buna neden olan aşırı fosil yakıt kullanımına sınır getirilmesi gerekmektedir. Atmosfere karbondioksit emisyonu azaltılmalıdır. Bu sorunun çözümü için ülke bazında ve uluslararası düzeyde alınması gereken önlemler vardır. Türkiye'de her ikisi için de girişimde bulunulmalıdır. Karbon vergisi gündeme getirilmeli, bu vergi kaleminin geliri, temiz yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesine harcanmalıdır. Baca gazlarını zararsız hale getirecek ve değerlendirebilecek önlemler alınmalıdır.

5) Kömür termik santralleri ve bunlara bağlı kömür işletmeleri çevreyi en fazla kirleten ünitelerdir. Kömür termik santrallerinden yayılan radyasyon çevrenin baz radyasyon sınırını aşmasa bile, bir nükleer santraldan yayılandan daha fazladır. Ülkemizin bilinen kömür rezervlerini değerlendirecek termik santraller kurulmuş durumdadır. Bundan sonra kömür termik santrali kurulmasına gidilmemelidir. Düşük kalorili linyitlerin termik santral yakıtı olması yerine yeraltında gazlaştırılarak değerlendirilmesi yoluna gidilmelidir, ithal kömüre dayalı santraller ise gerek çevresel ve gerekse ekonomik açıdan bir tuzak olup, Türkiye bu tuzağa itilmemelidir.

6) Artık, Türkiye nükleer enerjiyi ciddi biçimde ele almalıdır. Nükleer santraller gerekli önlemler alınmak koşulu ile çevre açısından en güvenilir santraller olmakla birlikte, tüm teknolojik gelişmelere karşın, nükleer artık sorununun çözümlenebildiği söylenemez. Ayrıca gelişmiş nükleer teknoloji bir kaç ülkenin elinde ve tekellerin denetimindedir. Türkiye nükleer teknolojiye, ulusal çıkarları gözetilen bir planlama ile adım atmalıdır. İthal kömür santrali yerine, nükleer santral kurmak gerek çevre ve gerekse ulusal ekonomi açısından daha tutarlıdır. Tüm bu olgulara karşın, eğer enerji talebi diğer kaynaklarla karşılanıyorsa, nükleer santral kurulmasına kalkışılmalı, konu devletin yönetim organlarının dışında üniversiteler, meslek kuruluşları ve demokratik kitle örgütlerinin de görüşleri dikkate alınarak ve çevre -etki değerlendirilmesi yapılarak siyasi otoritenin sorumluluğunda çözümlenmelidir.

7) Türkiye hidrolik potansiyel bakımından zengin ülkeler grubunda yer almaktadır. Ancak, teknik hidrolik potansiyelin %13'ü ekonomik potansiyelin de % 22 'si kullanılır durumdadır. Geriye kalan potansiyelin olabildiğince yerli teknoloji ile hızla değerlendirilmesi gerçekleştirilmelidir.

8) Doğal gaz konusunda alternatif ithal olanakları realize edilmeden, doğal gaz çevrim santrallerinin hızla artırılmasından kaçınılmalı, geçmişteki fuel-oilli santraller çıkmazına düşülmemelidir.

9) Temiz bir enerji kaynağı olan güneş enerjisi kullanımının geliştirilmesine özen gösterilmelidir. Güneş termik santralleri gündeme alınmalıdır. Bu enerjinin kullanımı vergi iadesi ve sübvansiyonlar ile desteklenmelidir. Güneş enerjisi ile ilgili bir yasal düzenlemeye de gerek vardır.

10) Ormanların yakacak amacıyla kaçak kesimlerle tahrip edilmesi önlenmelidir. İkel biçimde odun ve tezek kullanımına dayalı klasik biomas enerji teknolojisi yerine, alçak ve yüksek teknik modern biomas enerji teknolojisine yönelinmelidir. Biomas materyal üretimi için tarımsal enerji yetiştiriciliğine gidilmelidir.

11) Rüzgar ve deniz-dalga enerjileri ile ilgili olarak ilk prototip santrallerin kurulması gündeme alınmalıdır.

12) Jeotermal enerji olanakları çevresel kirlenmeyi önleyici önlemler alınmak koşulu ile değerlendirilmelidir. Jeotermal enerji ile ilgili olarak başlatılan yasa çıkarma girişimi sonuçlandırılmalıdır.

13) Teknolojinin geliştirdiği en son, en temiz yakıt ve enerji taşıyıcısı olan hidrojen enerjisi konusunda, diğer ülkelerden geri kalınmaması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır.

14) Enerjinin rasyonel kullanımına ağırlık verilmeli, enerji tasarrufu bilimsel yöntemlerle savsaklanmadan

uygulanmalı ve yasal düzenlemelere bağlanmalıdır. Tüm termik santrallarda atık ısının değerlendirilmesi için kojenerasyon önlemleri alınmalı ve gerekli yenileştirmeler yapılmalıdır.

15) Ülkemizde enerji araştırma, geliştirme ve ulusal teknoloji çalışmalarını hızlandırmak, enerji-çevre ve toplum ilişkilerini düzenleyici önlemleri belirlemek, genel enerji planlaması ile kaynak planlamalarını dinamik bir karakterde gerçekleştirmek ve yenilemek için kamu tüzel kişiliğine ve özerkliğe sahip olarak Türkiye Enerji Enstitüsü zaman yitirilmeksizin kurulmalıdır.

16) Enerji ve çevre ilişkileri konusunda eğitime önem verilmeli, kamuoyunun bilinçlendirilmesi için çaba gösterilmelidir.

Organizasyon Komitesi Adına:

Prof. Dr. Mustafa Özcan ÜLTANIR

Prof .Dr. Yusuf ZEREN